

Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora ze dne 29.června 1994 ve věci Custom Made Commercial Ltd proti Stawa Metallbau GmbH. Věc C-288/92

Klíčová slova:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená Bundesgerichtshof – „Bruselská úmluva – Místo plnění závazku – Jednotný zákon o koupi zboží“

Předmět:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou Bundesgerichtshof předložil Soudnímu dvoru na základě Protokolu ze dne 3. června 1971 o výkladu Soudního dvora Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Právní otázky:

1. Usnesením ze dne 26. března 1992 došlým kanceláři Soudního dvora dne 30. června 1992 Bundesgerichtshof (Německo) předložil na základě Protokolu ze dne 3. června 1971 o výkladu Soudního dvora Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, č. L 299, s. 32, dále jen „úmluva“), ve znění Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (Úř. věst. č. L 304, s. 1 a s. 77 (upravené znění)) několik předběžných otázek týkajících se výkladu čl. 5 odst. 1 a čl. 17 prvního pododstavce úmluvy.
2. Otázky byly vzneseny v rámci sporu mezi společností Stawa Metallbau GmbH (dále jen „Stawa“) se sídlem v Bielefeldu (Německo) a společností Custom Made Commercial Ltd (dále jen „Custom Made“) se sídlem v Londýně, jehož předmětem je skutečnost, že posledně jmenovaná společnost uhradila pouze část ceny sjednané ve smlouvě o dodávkách oken a dveří, které měla Stawa vyrobit.
3. Z předkládacího usnesení vyplývá, že Stawa se dne 6. května 1988 v Londýně po jednání vedeném v angličtině ústně zavázala dodat zboží společnosti Custom Made. Zboží bylo určeno pro komplex budov v Londýně. První smlouva uzavřená mezi smluvními stranami stanovila, že platba bude provedena v britských librách.
4. Stawa potvrdila uzavření smlouvy dopisem v angličtině ze dne 9. května 1988, ke kterému poprvé připojila své všeobecné obchodní podmínky v němčině. Článek 8 těchto podmínek stanoví, že v případě sporu mezi smluvními stranami se místo plnění a příslušný soud nachází v Bielefeldu. Custom Made nevznesla vůči těmto všeobecným obchodním podmínkám žádnou námitku.
5. Vzhledem k tomu, že Custom Made uhradila pouze část ceny, podala Stawa u Landgericht Bielefeld žalobu na zaplacení dlužné částky. Tento soud dne 13. prosince 1989 vydal rozsudek pro zmeškání, kterým uložil společnosti Custom Made uhradit společnosti Stawa částku ve výši 144 742,08 GBP, včetně úroků.
6. Společnost Custom Made se proti tomuto rozsudku odvolala a ve svém odvolání mimo jiné poukázala na nedostatek mezinárodní příslušnosti německých soudů. Landgericht Bielefeld dne 9. května 1990 vydal mezitímní rozsudek prohlašující návrh společnosti Stawa za přípustný.
7. Custom Made se proti tomuto rozsudku odvolala u Oberlandesgericht Hamm a znovu poukazovala na nedostatek mezinárodní příslušnosti německých soudů.

8. Oberlandesgericht rozhodnutím ze dne 8. března 1991 odvolání zamítl a uvedl, že mezinárodní příslušnost německých soudů je založena na čl. 5 odst. 1 úmluvy a současně na čl. 59 odst. 1 první části věty Jednotného zákona o mezinárodní koupi zboží, který tvoří přílohu Haagské úmluvy ze dne 1. července 1964 (834, *Recueil des traités des Nations unies*, 1972, s. 107 a násl.), která stanoví, že kupující je povinen uhradit cenu prodávajícímu v sídle prodávajícího nebo v místě jeho obvyklého pobytu.
9. Společnost Custom Made podala proti rozhodnutí Oberlandesgericht kasační opravný prostředek k Bundesgerichtshof.
10. Bundesgerichtshof dospěl k závěru, že v souvislosti se sporem vyvstala otázka výkladu úmluvy, a proto se rozhodl přerušit řízení do doby, než Soudní dvůr odpoví na tyto předběžné otázky:

„1)

a) Má být místo plnění podle čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech určeno na základě hmotného práva použitelného na sporný závazek podle práva rozhodného pro soud, kterému byla sporná věc předložena, v případě, že se jedná o žalobu na zaplacení ceny podanou dodavatelem na zákazníka na základě dodavatelské smlouvy, a v případě, že tato smlouva podle práva rozhodného pro soud, kterému byla věc předložena, podléhá jednotnému zákonu o prodeji a v důsledku toho je místem plnění závazku sídlo dodavatele, který podal žalobu?

b) V případě, že Soudní dvůr odpoví na otázku č. 1a) záporně:

Jak má být v takovém případě určeno místo plnění podle čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti?

2) V případě, že by z odpovědí na otázky č. 1a) a 1b) vyplynulo, že mezinárodní příslušnost německých soudů nemůže být odvozována z čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti:

a) Je možné uzavřít platnou dohodu o určení příslušného soudu podle čl. 17 prvního pododstavce třetí odrážky v druhé větě Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti (ve znění z roku 1978) v případě, že dodavatel po ústním uzavření smlouvy toto uzavření potvrdil písemně, k tomuto písemnému potvrzení poprvé přiložil své všeobecné obchodní podmínky obsahující ustanovení o soudní příslušnosti, zákazník proti tomuto ustanovení nevnesl žádné námitky, přičemž v místě usazení odběratele nepatří mezi obchodní zvyklosti považovat ponechání takového dokumentu bez odpovědi za souhlas s ustanovením o soudní příslušnosti, že takovou obchodní zvyklost zákazník nezná a že se jedná o první obchod mezi smluvními stranami?

b) V případě, že Soudní dvůr odpoví na otázku č. 2a) kladně:

Platí tato odpověď i v případě, že jsou všeobecné obchodní podmínky obsahující ustanovení o soudní příslušnosti sepsány v jazyce, kterému zákazník nerozumí a který se liší od jazyka obchodních jednání a smlouvy, a v případě, že je v písemném potvrzení smlouvy sepsaném v jazyce jednání a smlouvy obecně odkazováno na přiložené všeobecné obchodní podmínky, avšak nikoliv konkrétně na ustanovení o soudní příslušnosti?

3) V případě, že Soudní dvůr odpoví na otázky č. 2a) a b) kladně:

Pokud jde o ustanovení o soudní příslušnosti obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách, které splňuje podmínky platnosti takové dohody stanovené článkem 17

Bruselské úmluvy, vylučuje tento článek podle vnitrostátního hmotného práva použitelného podle rozhodného práva soudu, kterému byla věc předložena, další přezkoumání toho, zda bylo ustanovení o soudní příslušnosti platně začleněno do smlouvy?“

K otázce č. 1a)

11. Podstatou této předběžné otázky předkládajícího soudu, která byla objasněna s ohledem na odůvodnění předkládacího usnesení je, zda má být čl. 5 odst. 1 úmluvy vykládán tak, že v případě žaloby na zaplacení podané dodavatelem na zákazníka na základě dodavatelské smlouvy má být místo plnění závazku uhradit cenu určeno v souladu s hmotným právem použitelným na sporný smluvní závazek podle rozhodného práva soudu, kterému byla věc předložena, a to i v případě, že podle tohoto rozhodného práva mají být na smlouvu použita ustanovení, jako jsou ustanovení Jednotného zákona o mezinárodní koupi zboží, který tvoří přílohu Haagské úmluvy ze dne 1. července 1964.
12. Článek 2 úmluvy stanoví obecné pravidlo, podle kterého je příslušný soud určen podle místa trvalého bydliště žalovaného, avšak článek 5 určuje jako příslušné rovněž další soudy, jejichž výběr záleží na žalobci. Tato svoboda volby byla zavedena s ohledem na skutečnost, že v některých přesně vymezených případech existuje těsná vazba mezi sporem a soudem, který má věc projednat z hlediska účelného řízení procesu, (viz rozsudek ze dne 6. října 1976, Tessili, 12/76, Recueil, s. 1473, bod 13). Avšak článek 5 nestanoví tuto vazbu jako kritérium pro určení příslušného soudu. Vzhledem k tomu, že článek 5 obsahuje taxativní výčet kolizních kritérií pro stanovení vazby mezi sporem a určitým soudem, žalobce nemá možnost podávat na žalovaného žalobu u každého soudu, který má se sporem souvislost.
13. Ustanovení čl. 5 odst. 1 zejména stanoví, že na žalovaného lze ve smluvních věcech podat žalobu u soudu příslušného v místě, kde „byl nebo má být plněn předmětný závazek“. Toto místo obvykle představuje nejtěsnější vazbu mezi sporem a příslušným soudem, vazbu, která odůvodňuje soud místa plnění závazku. (viz rozsudek ze dne 15. ledna 1987, Shenavai, 266/85, Recueil s. 239, bod 18).
14. Přestože vazba byla důvodem k přijetí čl. 5 odst. 1 úmluvy, toto ustanovení jako kritérium nestanoví vazbu se soudem, kterému byla věc předložena, ale pouze místo plnění závazku, který představuje základ žaloby.
15. Místo plnění závazku bylo zvoleno jako kritérium příslušnosti, protože je přesné a jasné a jako takové je v souladu s obecným cílem úmluvy, kterým je stanovení pravidel zaručujících jistotu, pokud jde o rozdělení pravomocí mezi jednotlivé vnitrostátní soudy, kterým může být předložen spor týkající se smlouvy.
16. Je pravda, že bylo uvedeno, že kritérium místa plnění závazku, která konkrétně představuje základ žaloby žalobce, které je výslovně stanovené v čl. 5 odst. 1 úmluvy, může v některých případech vést k tomu, že je jako příslušný určen soud, který nemá ke sporu žádný vztah, a v takovém případě je třeba od tohoto formálně stanoveného kritéria upustit, protože výsledek by byl v rozporu s cílem čl. 5 odst. 1 úmluvy.
17. Tento poslední argument nicméně nelze přijmout.
18. Použití jiných kritérií, než je místo plnění závazku v případě, že je na základě tohoto kritéria přiznána pravomoc soudu, který nemá ke sporu žádný vztah, by mohlo ohrozit možnost předvídat příslušný soud, a proto by bylo neslučitelné s cílem úmluvy.

19. Stanovit jako jediné kritérium příslušnosti existenci vztahu mezi spornými skutkovými okolnostmi a určitým soudem, by nutilo soud, kterému by byla věc předložena, k tomu, aby za účelem ověření, zda takový vztah skutečně existuje, vzal v úvahu i jiné faktory, zejména důvody uváděné žalovaným, a zbavilo by tak čl. 5 odst. 1 opodstatnění.
20. Tento přezkum by navíc byl v rozporu s cílem a smyslem úmluvy, která vyžaduje takový výklad článku 5, který umožní vnitrostátnímu soudu rozhodnout o jeho vlastní příslušnosti, aniž by byl nucen přezkoumat základ žaloby (viz rozsudek ze dne 22. března 1983, Peters, 34/82, Recueil, s. 987, bod 17).
21. Z toho vyplývá, že podle čl. 5 odst. 1 může být ve smluvních věcech na žalovaného podána žaloba k soudu v místě, kde byl nebo má být plněn sporný závazek, a to i v případě, že takto určený soud není soudem, který má ke sporu nejtěsnější vztah.
22. Je tedy na místě určit „závazek“ stanovený v čl. 5 odst. 1 úmluvy a určit „místo plnění“ tohoto závazku.
23. Soud stanovil, že povinností není jakýkoliv závazek vyplývající z dotyčné smlouvy, ale závazek, který se vztahuje k smluvnímu právu, z něhož vychází žaloba žalobce (viz rozsudek ze dne 6. října 1976, De Bloos, 14/76, Recueil, s. 1497, body 10 a 13).
24. Poté, co připustil výjimku v souvislosti s pracovními smlouvami, které se vyznačují určitými specifickými rysy (viz zejména rozsudek ze dne 26. května 1982, Ivenel, 133/81, Recueil, s. 1981), Soudní dvůr v bodě 20 výše uvedeného rozsudku Shenavai potvrdil, že závazek stanovený v čl. 5 odst. 1 úmluvy je konkrétní smluvní závazek, který představuje základ žaloby.
25. Tento výklad byl při uzavření Úmluvy ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky konfrontován s Úmluvou o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí (Úř. věst. č. L 285, s. 1). Při této příležitosti bylo pravidlo stanovené v čl. 5 odst. 1 úmluvy zachováno ve stejném znění a doplněno o jedinou výjimku týkající se pracovních smluv, která již byla připuštěna ve výše uvedené judikatuře Soudního dvora.
26. Pokud jde o „místo plnění“, Soudní dvůr rozhodl, že je na soudu, kterému byla věc předložena, aby v souladu s úmluvou stanovil, zda se místo, kde byl závazek splněn nebo má být splněn, nachází v oblasti jeho místní příslušnosti a že za tímto účelem soud musí podle vlastních kolizních norem určit právo rozhodné pro dotyčný právní vztah a v souladu s tímto rozhodným právem určit místo plnění sporného závazku (viz výše uvedený rozsudek Tessili, bod 13, citovaný ve výše uvedeném rozsudku Shenavai, bod 7).
27. Tento výklad je třeba použít i v případě, kdy má být podle rozhodného práva soudu, kterému byla věc předložena, na smluvní vztah použit „jednotný zákon“, jako je zákon upravující věc v původním řízení.
28. Tento výklad není zpochybňován ustanovením, jako je čl. 59 odst. 1 jednotného zákona, podle kterého je místem plnění závazku kupujícího uhradit prodávajícímu cenu sídlo prodávajícího, případně obvyklé místo jeho pobytu, s jedinou výhradou případu, kdy smluvní strany ujednaly jiné místo plnění tohoto závazku podle článku 3 téhož zákona.
29. Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že čl. 5 odst. 1 úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že v případě žaloby na zaplacení, kterou dodavatel podá proti svému zákazníkovi na základě dodavatelské smlouvy, musí být místo plnění závazku uhradit

smluvní odměnu stanoveno v souladu s hmotným právem použitelným na sporný závazek podle rozhodného práva soudu, kterému byla věc předložena, a to i v případě, že podle tohoto rozhodného práva je třeba na smlouvu použít ustanovení, jako jsou ustanovení Jednotného zákona o mezinárodní koupi zboží, který tvoří přílohu Haagské úmluvy ze dne 1. července 1964.

30. Vzhledem k odpovědi na otázku č. 1a) není nutné odpovídat na ostatní otázky předkládajícího soudu.

K nákladům řízení

31. Výdaje vzniklé německé a italské vládě a Komisi Evropských společenství, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů,

SOUDNÍ DVŮR

o otázce, kterou mu předložil Bundesgerichtshof usnesením ze dne 26. března 1992, rozhodl takto:

Ustanovení čl. 5 odst. 1 Úmluvy o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska musí být vykládáno v tom smyslu, že v případě žaloby na zaplacení, kterou dodavatel podá na svého zákazníka na základě dodavatelské smlouvy, musí být místo plnění závazku uhradit smluvní odměnu stanoveno v souladu s hmotným právem použitelným na sporný závazek podle práva rozhodného pro soud, kterému byla věc předložena, a to i v případě, že podle tohoto rozhodného práva je třeba na smlouvu použít ustanovení, jako jsou ustanovení Jednotného zákona o mezinárodní koupi zboží, který tvoří přílohu Haagské úmluvy ze dne 1. července 1964.